№ 18 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 26 1902 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 26 № 18

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ՕԳՆԱԿԱՆՆԵՐԸ խնդրում են՝ Աշխաբադում յունվարի 3-ին վախճանված երդուեալ հաւատարմատարի օգնական

ԳԵՈՐԳ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ԱՏՈՎՄԵԱՆԻ

ընկերներին եւ ծանօթներին՝ չնորհ բերել կիրակի, յունվարի 27-ին, Վանքի մայր-եկեղեցին՝ ներկայ լինելու նրա հոգեհանգստին։ 1—2

ՋՈՒՄԲՈՒԽՏ ՋԱՐԳԱՐԵԱՆՑԻ

մահվան քառասներորդ օրը, կիրակի, յունվարի 27-ին, Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում լինելու է պատարագ եւ հոգեհանգիստ, որի մասին հանգուցեալի ամուսինը եւ զաւակները ծանուցանում են ազգականներին եւ ծանօթներին։ Պատարագի սկիզբը $10^1/_2$ ժամին։ 1—1

Եագոր եւ Տիգրան Միքայէլեան Շադինեանցները, Վարվառէ Միքայէլեան Նազարեանց, Աննա Միքայէլեան Բաղդասարեանց եւ Նատալիա Վարդանեան Շադինեանց՝ յայտնելով առաջիններ իրանց հօրեղբօր եւ վերջինը իր ամուսնու՝ Թիֆլիսի տոհմական պատուաւոր քաղաքացի

ԳԱԲՐԻԵԼ ԵԱԳՕՐԵԱՆ ՇԱԴԻՆԵԱՆՑԻ

մահը՝ խնդրում են ազգականներին եւ ծանօթներին չնորհ բերել հանգուցեալի յուղարկաւորութեանը, որը լինելու է կիրակի, ամսիս 27-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, իր սեփական տնից (Արասաբատսկայա խուլ փողոց, № 4) դէպի ս. Նշան եկեղեցին։
Ամբիծքը չաբաթ, երեկոյեան ժամը 6-ին։ 1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բարձրագոյն ուշադրութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Շուշուց. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Միջնակարգ ուսման ծրագիրը։ Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մի էջ իմ միշատակարանից։

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հեռագիրը հաղորդեց մի կարեւոր լուր։ Թագաւոր Կայսրի բարեհաճութեամբ կազմվում է մի յատուկ խորհրդակցութիւն, որը պէտք է զբաղվի այն հիմնական և էական հարցով, թէ ինչ վիճակի մէջ է Ռուսաստանում գիւղատնտեսական արդիւնաբերութիւնը և թէ ինչ միջոցներով հնարաւոր է բարձրացնել այդ արդիւնաբերութիւնը:

Խորհրդակցութեան անդամները պէտք է լինեն երկրագործութեան և ներքին գործերի մինիստրները և ուրիշ հեղինակաւոր անձինք: Խորհրդակցութեան նախագահը պէտք է լինի Ֆինանսների մինիստր Վիտտէ: Խորհրդակցութիւնը կարող է հրաւիրել իր ցանկացած հմուտ անձնաւորութիւններին մասնակցելու իր պարապմունքներին խորհրդակցական ձայնով:

Այդ խորհրդակցութեան սահմանելը մի շատ նշանաւոր քայլ է պետական-կուլտուրական գործունէութեան ասպարէզում: Նա կարող է ունենալ խոշոր և կարեւոր հետեւանքներ ոչ միայն գիւղատնտեսութեան, այլ և առհասարակ Ռուսաստանի ընդհանուր արդիւնաբերութեան զարգացման և բարգաւաճման համար:

Անգլիայում և եւրոպական ուրիշ երկիրներում երբեմնապէս կազմվում են պարլամենտական յանձնաժողովներ, որոնց վրա պարտաւորութիւն է դրվում կատարել մի շարք ուսումնասիրութիւններ և մշակել միջոցներ բաւարարութիւն տալու այս կամ այն կարիքներին: Եւ այդպիսի յանձնաժողովներ մեծ դեր են խաղացել իրանց երկիրներում և նշանաւոր ծառայութիւններ են մատուցել նրանց:

Ռուսաստանում մի անգամ էլ սահմանվել էր մի նշանաւոր յանձնաժողով մինիստր կոմս Վալուեվի նախագահութեամբ: Յանձնաժողովը ուսումնասիրեց և պարզեց շատ հիմնական խնդիրներ. բայց նա անկարող եղաւ այնպիսի հեղինակաւոր և համոզեցուցիչ կերպով մշակել գործունէութեան ծրագիրը ապագայ բարեփոխութիւնների համար, որ նա առաջ չը բերեց այն գործնական արդիւնքները, որոնք սպասվում էին նրանից:

Ներկայումս հարցը դրված է աւելի խոշոր և մեծ ղիրքով: Գործակցութեան են հրաւիրված մի քանի մինիստրներ և հեղինակաւոր անձինք: Եւ հանգամանքները այժմ և առաջ տարբեր են: Կոմս Վալուեվի ժամանակ շատ հարցեր դեռ մութ էին, արդիւնաբերութեան պայմանները դեռ անորոշ էին, Ռուսաստանի մէջ հասարակական և տեխնիկական ոյժերը դեռ շատ թոյլ էին ինքնուրոյն և բեղմնաւոր գործունէութեան համար: Իսկ այժմ ասպարէզում շատ հարցեր հերթական են դարձել և վաղուց սպասում են իրանց լուծման: Զանազան հիմնարկութիւնների և մասնաւոր նախաձեռնողների շնորհիւ կատարված են բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ, որոնք հող են պատրաստել խոշոր և լուրջ բարեփոխութիւններ ձեռնարկելու համար:

Այժմ շատ կարեւոր միջոց է և մեր երկրի համար առաջ մղելու իր բազմաթիւ կարիքների հարցերը, որոնցով կարելի է նրպաստել թէ նրանց ուսումնասիրութեանը և թէ մշակել մի շարք նպատակայարմար միջոցներ՝ օգնութեան գալու մեր ազգաբնակութեան կարիքներին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Բագուն չարունակում է դառն, արիւնոտ արտասուքներ թափել։ Դրամական ճգնաժամը հասել է այն աստիճանին, որ նախկին փառքից միայն մուրացկանական ցնցոտիներ են մնում։ Շշկլված, սարսափահար մարդիկ ելք են որոնում, փրկութեան ելք, կաշի պահելու միջոց, խեղդվելու դէմ հնարք են որոնում։ Ի՞նչ անելու Ամիսների մի երկար շարք է, ինչ կրկնվում է այս օրհասական հարցը։ Ինչ անելու մասին հարցնում են հազարաւոր մշակները, գործակատարները, որոնք անգործ են մնացել։ Նրանց խօսք չէ հասնում, նրանց հարցը անպատաս-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ԷՋ ԻՄ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ

«Ով ինչ ցաւ ունի՝ նրա մասին էլ խօսում է», ասել է ռուսական առածը։ Բագուն երկունքի մէջ է. ահա այն ամենամեծ ցաւը, որ վարակել է մեր ամբողջ կազմուածքը, բառիս ընդարձակ նշանակութեամբ։

Զափազանց շատ է գրվել այդ ցաւի մասին, գրվում է եւ պիտի գրվի տակաւին, սակայն դարման դեռ չէ գտնվել. եթէ կայ մի փրկարար միջոց, այդ պէտք է որոնել հասարակութեան եւ նոյն իսկ անհատների համերաշխ գործունէութեան մէջ, բայց դրամական արժէքով որ եւ է հասարակական գործի նշանակութիւնը չափել սովորած հասարակութեան մէջ, ինչպիսին է Բագուի հասարակութիւնը՝ այդպիսի համերաշխ գործունէութիւն սպասելը այնքան դժուար գործ է, որքան տարբեր են նրանց առեւտրական չահերը։ Համաձայնեցնել այդ չահերը՝ կը նշանակէ մի յայտարարի վերածել բոլոր գործողների արժէքը, լինի նա նիւթական թէ բարոյական. եւ դա ուղղակի կը լինի մի հրաշք, մի չը տեսնված քաջութիւն, այն էլ ներկայ մերկանտիլ դարում, ուր ամեն ինչ զոհվել է անարգ մետաղին։ Յաւակնութիւն չունենք, ի հարկէ, այդ հանգոյցը քանդելու. դա մեր ոյժերից բարձր է, սակայն անտարբեր ականատեսի պաշտօն ունենալու էլ ցանկութիւն չունենք, որովհետեւ ընդհանուր վշտից նոյնպէս ազատ չենք, չը նայելով, որ նրա անմիջական ազդեցութեան միայն որոշ մասն է մեզ վրա ծանրացողը—եւ այդ «մասը»—բարոյականն է, խնդրի ոչ պակաս ուշադրութեան արժանի կէտը։

Մեր ներկայ անմխիթար դրութիւնն այնպէս է, որ գուշակելն անգամ դժուար է, թէ ինչո՞վ կը վերջանայ ճգնաժամը։ Իրար անընդհատ յաջորդող տխուր երեւոյթները մառախուղով պատել են, անթափանցելի դարձրել մեր՝ առանց այն էլ միշտ ամպամած մթնոլորտը, որ մեզ ժպտալու տրամադրութիւն ցոյց չէ տալիս առ այժմ. եւ այս անտանելի միապաղաղութիւնը դրոշմել է իր սեւ կնիքը անխտիր բոլորի հոգու, սրտի եւ զգացմունքների վրա։ Երբեմն այնպիսի ծանր, ճնշող րոպէներ են վրա հասնում, որ կարծում ես թէ, ահա հասել է ամեն բանի վերջը. մինչեւ իսկ՝ վայրկենաբար բուռն ցանկութիւն ես զգում այդպիսի մի ցնցող, յորդ, թէկուզ պղտոր, հեղեղի հոսանքի.—չէ՞ որ, սովորաբար—նրանից յետոյ պարզվում է երկինքը... եւ ազատ չունչ ես քաշում։ Բայց չը մոռանանք, որ այդպէս լինում է միայն բնութեան մէջ, ուր ամեն ինչ կարգադրողը՝ մի գերբնական անհասանելի ոյժ է, որի ձեռքին մենք նրա ստեղծած հրաշալի բնութեան մէջ գործելու ամենակատարեալ գործիքներն ենք եւ սակայն, այդ՝ վերջին ծայր կատարելութիւնից օգտվելու չատ անգամ անընդունակ ենք գտնվում եւ ստեղծում ենք մենք մեզ համար սարսափելի դրութիւն,

«Ի՞նչ կը լինի մեր վերջը», ահա թէ ինչ է չշնջում իրար ականջի յուսահատ, մռայլ դէմքերի մի լեզէոն։ Ողորմելի ներկայ, եւ անյայտ ապագայ—ձեռք ձեռքի տուած, հրէշների պէս, կանգնած են դիմացդ։ Հասարակութեան ունեւոր եւ որոշ դասակարգի համար թերեւս նրանք մեծ պատահարներ չեն, եւ կայ գուցէ մի փոքրիկ կայծ նրանց մէջ՝ մօտիկ ապագայում նորից վերականգնված տեսնելու իրանց կորցրած փառքի, չլացնող անցեալի դէթ մի մասը։ Եւ, ահա, ընդհանուր հոսանքին բոլորովին զոհ չը գնալու համար մի կողմ են քաշվել, փակվել իրանց փառահեղ ապարանքներում, ուր վիշտը բնաւ մուտք չունի, որքան էլ նա սաստիկ լինէր, եւ յուեւայն կրծում են երջանիկ անցեալից դիզված ընկուզների միացորդները—առանց աջ ու ձախ նայելու, երկիւղ կրելով, որ մի գուցէ որ եւ է մեկը՝ դուրս չպրտվածներից, յանդգնէ ներս նայել, խնդրել եւ ձեռք մեկնել, սովամահ չը լինելու համար։ Իսկ թէ որքան մեծ է դուրս չպրտվածների թիւը. բաւական է մի պտոյտ գործել հանքերում, փողոցներում...

Այստեղ արդէն պէտք են ձեզ երկաթի կամք եւ երակների մէջ արեան փոխարէն մի դիկ կաթիներ, բոլորը տեսնելու եւ տեսածը տանել կարողանալու համար։ Հրաչալի, չքեղ, եռայարկ, քառայարկ ապարանքների արանքներում թափառում է խեղճութիւնը եւ թափառում է առանց յոյս ունենալու, սակայն, թէ մի բարի աչք վերեւից կը նայէ եւ լոկ նայուածքով կը գթայ նրան—այդ էլ չը կայ...

Բայց ովքեր են այդ խեղճութեան ներկայացուցիչները։ Մեր արիւնակից եղբայրները, նոյն հողի վրա պտտող, նոյն օդով չնչող, ապրող մարդիկ, որոնց ճակատին կեանքի ծանր պայմանները դրոշմել են «բանուոր», «մշակ» բառերը։

Վիշտը հայրենիք չունի, ճշմարիտ է. բայց ամեն տեղ էլ նա նոյն աղբիւրից է հոսում. ամեն տեղ եւ ամեն ժամանակ նա միշտ ցոյց է տուել եւ տալիս է իր սուր ժանիքները, որոնց զոհ է գնում միայն նա, ով դիմադրել անկարող է, պաշտպանվելու պատրաստութիւն չունի։ Դժբախտ պատահականութիւնը ամենից առաջ նրանց կեանքին է սպառնում, որը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ-կենսական ծանր եւ հարուածող պայմանների մի՝ անընդհատ, ամուր կապած, պողպատէ օղակ, մի անառողջ մարմին—պատրաստ ընդունելու իր մէջ եւ զարգացնելու ամեն տեսակ ախտ, հիւանդութիւն։

Պատուհասը վրա հասաւ. նա անսպասելի չէր. ահա խնդրի ուշադրութեան արժանի կէտը. եւ սակայն ինչ էր արվել հիւանդ մարմնի առողջութեան համար տասնեակ տարիների ընթացքում։

Սրանից աւելի ծանր վիճակ, սրանից աւելի անմխիթար դրութիւն չէ կարելի ստեղծել եւ ոչ իսկ երեւակայել. Նայեցէք մի անգամ հայրենիք վերադարձող այդ թշուառների վրա, որոնք ժառանգութիւն են տանում իրանց հետ միայն յուսահատութիւն եւ, որ աւելի սոսկալին է, նախկին առոյգ, զուարթ եւ առողջ մարմինների փոխարէն՝ նրանց չորացած կմախքը միայն. եւ հայրենիքը—այդ որբացած վայրն է միայն, որ գրկաբաց դեռ յետ է ընդունում իր ապաբաղդ հարազատներին, որի ձեռքը կտրված, որի ոտը կտրված, որը կուրացած, որը կողոպտված... ո՞ր մէկը թուենք...

Ո՛չ. այսպիսի նեխված, գծուծ չրջանի երկունքը—առողջ ծնունդ չէ կարող արտադրել եւ գործից զրկված աշխատաւորի աննախանձելի դրութիւնը այնքան երկար ժամանակ կը մնայ անփոփոխ, որքան ժամանակ կը չարունակէ ապականել օդը ներկայ նեխված չրջանը։ Եւ որովհետեւ ամեն բան բնութեան մէջ ապրում է եւ մեռնում, ապա, յուսանք, որ այս ժանգոտած ժամանակն էլ կանցնի, ու տեղի կը տայ աւելի լաւ եւ կենսունակ չրջանի։

Խան.

խան է մնում։ Ինչ անելու մասին հարց են տալիս եւ նաւթագործները։ Սրանց խօսքը չէ կարելի չը լսել. սրանք այնպիսի աղմուկ, աղաղակ են բարձրացնում յանուն ձեռքից գնացող հայրենի արդիւնագործութեան, որ քիչ է մընում Բագուի չորացած սարերն էլ լաց լինեն։ Հաւաքվում են նաւթագործները, խելք խելքի են տալիս, ճար են որոնում։ Բայց ճար գտնելու համար պէտք է նախ դժբաղդութեան պատճառներն իմանալ։ Ո՞վ է այն թշնամին, որ այդպէս անխուսափ կերպով, հեչտութեամբ, իջեցրեց նաւթի գինը 17 կոպէկի ոսկէ բարձունքից եւ գցեց 4 կոպէկների արտասուքների մէջ։ Եւ գտան յուսահատված արդիւնագործները։ Գտան «խաւարի փաղանգը», ինչպէս անուանում է, կարծեմ, Նարեկացին մարդկային ցեղի ամենաւխերիմ թշնամիներին։ Այդ թշնամիները ունեն Բագւում իրանց յատուկ, տեղական անունը—«խոշորներ»։ Խոշորները ուտում են միջակներին ու փոքրերին, խոշորները ջրի գնով նաւթ են առնում Բագւում եւ ծախում են Լօնդօնում, Համբուրգում, վաստակելով ոսկու կոյտեր։ Բժշկականութիւնն ասում է, որ գլխաւորը հիւանդութեան դիագնօզն է. այնուհետեւ բժշկութիւնը համարեա ապահովված է։ Բագուի հոգեվարքն էլ դիագնօզի ենթարկվեց. համախորհրդին մասնակցող բժիշկները միաձայն որոշեցին, որ ճիշդ է ոռոշված հիւանդութեան կերպարանքը։ Այժմ կարելի է բժշկական խիստ միջոցներ ձեռք առնել դանդաղ քայլերով մօտեցող մահվան դէմ։ Ինչո՞ւ սորկանալ «խոշորների» ձեռքին։ Առեւտրական չուկաների ճանապարհը կարող են գտնել եւ միջակ ու մանր արդիւնագործները։ Պէտք է գործել, պէտք է միանալ եւ այդ փրկարար ճանապարհը գտնել։ Ասում են այսպէս եւ սկսում են գործել։ Խեղճ նաւթային տուզեր։ Քանի՜ անգամ են խաւարած հօրիզօնի վրա նորից գեղածպիտ արեգակ տեսել. քանիմները երազել են փլատակների միջից յարութիւն առնող բաղդ։ Եւ ինչպէս չերազէին։ Խորհրդածութիւնները, բանակցութիւնները գլուխ եկան. արտասահմանեան առեւտուրի գործը չոկված է։ Այժմ կարելի է օդ գտնել չունչ քաշելու համար։ Բայց իզուր... Բանից դուրս եկաւ, որ էլի հին առակն է, հին պարկապզուկը։ «Խոշորները» այս նոր կօմբինացիայի մէջ էլ խոշոր են մնացել, այսինքն էլի նրանք պիտի հնձեն նաւթային բարիքները, իսկ միջակներն ու մանրերը դարձեալ եւ դարձեալ խոշորների ստրուկներն են։ Դեռ այժմ աւելի էլ վատ։ Գոնէ այսպէս է հաւաստացնում «Каспій» լրագիրը։

Ինչպէս առաջ Ռօտչիլդը, Նօբէլը եւ Մանթաշեվը գնում էին կերօսին եւ տանում արտասահման, այնպէս էլ այժմ բոլոր գործարանատէրերը պիտի ծախեն կերօսինը նրանց, իսկ նրանք պիտի արտահանեն եւ առհասարակ գործ կունենան արտասահմանեան չուկայի հետ։ Զանազանութիւնը միայն նրա մէջ է, որ առաջ այս բանը անվում էր առանց դաշնագրի, իրերի դրութեան պատճառով, իսկ այժմ նոյնը պիտի անվի դաշնագրով։ Բայց կայ մի փոքրիկ տարբերութիւն անցեալի հետ համեմատած։ Այդ տարբերութիւնը, ամենից առաջ, այն է, որ միութիւնը, ճիշդ որ, գոյութիւն կունենայ, բայց միայն խոշոր ֆիրմաների համար։ Առաջ կար ծածուկ սինդիկատ, այժմ այդ սինդիկատը այլ եւս ծածուկ չէ։

Այսպէս է բագուցի արդիւնագործի համար բացված այս նոր օրը։ Մի քիչ ոսկէզօծված է այդ օրը, մի քիչ նախշած, բայց բովանդակութիւնը նոյնն է—սորկութեան օր։ Խեղճ միջակներն ու մանրերը երազում էին, թէ դուրս են եկել բօտ օձի սարսափելի օղակներից. բայց բօան միայն ծիծաղեց այդ երազների վրա, որոնք առնուազը երեխայական—միամիտ էին...

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Յունվարի 16-ին

Թէ մանկական երեկոյթները, զբօսանքներն ու տօնածառերը որքան մօտ են մանուկների սրտին եւ որքան են բաւարարութիւն տալիս նրանց—այդ մասին չէ, որ ուզում ենք մի քանի խօսք ասել։ Հետաքրքրվում ենք այստեղ այն հարցով, թէ ինչ են զգում չուչեցի մանուկները մի մանկական երեկոյթում, տօնածառի չուրջը եւ այլն։ Այս տարի Շուչում կայացած մանկական երեկոյթներին եւ մասնաւոր ընտանիքների կազմած տօնածառերին հանդիսատես լինելով, կարող ենք խեղճ մանուկների դրութիւնը նկարագրել։

Երեկոյթի օրն է։ Երեկոյեան դէմ թատրոնական դահլիճը լցվում է 8—12 տարեկան երկու սեռի մանուկներով։ Լսվում է երրորդ զանգը եւ ամենքը բռնում են իրանց տեղերը. բեմի վարագոյրը բարձրանում է եւ «պաչտօնից ստիպված» մի երեխայ վախվխելով բեմ է դուրս գալիս ու օրվայ համար պատրաստած ոտանաւորն է ասում։ Նա աչքերը յատակին է յառել, անչարժ է, խօսքերն էլ կարծես թէ մեքենայից են լսվում. իսկ պարտերում մանուկ հասարակութիւնը լուռ լսում է ոտանաւորը, որ բոլորովին համարեա անծանօթ է նրանց։ Ապա նոյն կերպով երեւում է եւ մի ուրիչ դերակատար, երկրորդը, երրորդը, մինչեւ որ վարագոյրը իջնում է։ Անտրակտների ընթացքում սկսվում են մանկական խաղերն ու երգերը։ Երեխաների մի փոքրիկ խումբ որ եւ է ղեկավարի առաջնորդութեամբ սկսում է յատուկ այդ օրվայ համար սովորած պարը պարել, երգը երգել, խաղը խաղալ. իսկ ներկայ գտնվող մանուկ հասարակութիւնը միայն լոկ հանդիսատես է այդ բոլորին։ Պատերի տակ կուչ եկած՝ նստում են երեխաները. Նրանցից իւրաքանչիւրը ուրախութեամբ կը մասնակցէր այդ խաղերին, երգերին, եթէ միայն հնարաւորութիւն ունենար, իսկ նա զուրկ է այդ հնարաւորութիւնից, որովհետեւ նա չը գիտէ երգել, պարել, խաղալ, չը գիտէ որ եւ է մանկական ոտանաւոր անգիր անել։

Եւ բացի լոկ հանդիսատես լինելուց, նա ինչ կարող էր անել. ոչինչ։ Խաղացող խմբի առաջնորդը կամենում է խաղացողների թիւը նորերով չատացնել, բայց ոչ ոք չէ համաձայնվում մասնակցել, այլ աչխատում է խոյս տալ, որովհետեւ անսովոր է այդ բոլորին։ Իւրաքանչիւրի դէմքին կարծես դրոչմված լինի երկիւղի, մելամաղձոտութեան եւ ամօթխածութեան կնիքը. դրանք բոլորն էլ մանուկ-ծերուկներ են, որոնք ուղղակի զոհ են տգէտ ընտանիքների։

Մեր ընտանիքը մանուկի դահիճն է դաս սովորելու ժամանակ։ Նա ստիպում է, որ ամբողջ օրերով երեխան դասով զբաղվի։ Նա դաս սովորելը ժամերի թւով է հաչւում. եւ եթէ երեխան յոգնել է եւ ուզում է մարմնական չարժումների դիմել, խաղալ, հայրը, մայրը սաստում են նրան, այդ նրա տարիքին ամօթ համարելով։ Հայ մանուկը մայրենի լեզուով գրված համարեա ոչ մի ոտանաւոր, առակ, հանելուկ չը գիտէ, որպէս զի դերակատար մանուկին իր մէջ ձայնակցէր, կամ թէ նրա խաղալու լաւն ու վատը որոչէր. հայ երեխան մի ընդհանուր մանկական երգ չը գիտէ, որպէս զի կարողանար իր ձայնն էլ միացնել ուրիչների ձայնին. հայ երեխան մի ընդհանուր խաղ չը գիտէ, որ կարողանար իր նմաններից մի խումբ կազմել եւ, ենթադրենք, քայլերգով առաջ ընթանալ։ Իսկ նա չը գիտէ, որովհետեւ նրան չեն տուել։

Այդ է պատճառը, որ երեկոյթներում, տօնածառերի չուրջը, զբօսանքներում միայն նրանք են բաւականութիւն ստանում, որոնք սովոր են երգելու, պարելու եւ խաղալու, իսկ մնացած մասը մնում է միայն լոկ հանդիսատես, մի ճնչված տարր, որը միչտ աչխատում է անկիւններում թագնվել։ Հայ ծնողների ուչադրութիւնն ենք հրաւիրում այդ բանի վրա. թող նրանք անձամբ ներկայ լինեն այդ հանդէսներին եւ տեսնեն, թէ որքան անտանելի է իրանց զաւակների դրութիւնը։ Կանօնաւոր մանկական պարտէզները երեխաների ամենալաւ բարեկամներ են։ Ահա թէ ինչու ի սրտէ ողջունում ենք այս տարի Շուչում բացված Հ. եւ Գ. Տէր-Միքայէլեանների «մանկական պարտէզը տարրական դպրոցի հետ» եւ ցանկանում ենք, որ հայ ծնողները անուչադիր չը թողնեն այդ ցանկալի հիմնարկութիւնը։

Մ. Ղ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բաթում, յունվարի 22-ին

Նորերս Բաթում հասաւ Կօզոյ Խրալեան անունով մի հայուհի։ Նա եկել է Ռուսաստան իր ծնողներին եւ եղբայրներին գտնելու։

Բայազէտի Պաղնոս նահիէի Ղչըլղայեա գիւղից է յիչեալ կինը։

Ահա ինչ է անցել նրա գլխով։

Սրանից վեց տարի առաջ՝ 14 տարեկան հասակում՝ նա հարս պիտի գնար հարեւան գիւղը պսակվելու։ Կօզոյի հայրը, քրդերի յարձակումներից ապահով լինելու համար, իր աղջկան յանձնում է քիւրդ քիրվայ Աճէմ Աղամցուն, որը երկար տարիներ աղ ու հաց է կերած եղել նրա տանը, որպէս զի այդ քիւրդը հարսին ապահով տեղ հասցնէ։ Կօզոն դուր է գալիս Աճէմին եւ սա Կօզոյին հասցնում է ոչ թէ փեսայի տունը, այլ ճանապարհը փոխելով՝ տանում է իր տունը։ Կօզոն հինգ տարուց աւել ստիպված է լինում մնալ Աճէմի մօտ. վերջը, Բաղէչ ուխտի գնացած միջոցին, աջողում է փախչել, եւ չատ նեղութիւններ կրելուց յետոյ, ծպտած անցնում է Հալէպ, այնտեղից Իսկէնդերէ, եւ ապա ծովով ճանապարհորդում է Կ. Պօլիս եւ այնտեղից հասնում է Բաթում։ Մեծ քաջութիւն պիտի համարել մի քսան տարեկան կնոջ համար, որ նա այդքան երկար ճանապարհ անցել է ծպտած եւ առանց դրամի։ Կօզոյի հայրն է Յակոբ Խրալեան. մայրը կոչվում է Շիրին. եղբայրներ ունի, Իսրայէլ, Միքայէլ եւ Եղօ անուններով։ Կօզոյի ասելով՝ նրա ընտանիքը Էջմիածնի կամ Կարսի կողմերը պիտի լինի։ Կարսի մէջ յիչեալ ընտանիքին ճանաչում են՝ բօյախչի Խաչատուրը եւ Բատոյեան Չէրքէզը, որոնք բնակվում են Քօօյի մահլէն։

Այս համառօտ տեղեկութիւնը տալով՝ ընթերցողների ուչադրութիւնն ենք հրաւիրում, մանաւանդ Կարսի երիտասարդութեան՝ եւ խընդրում ենք նրանց, որ եթէ նրանք ճանաչում են յիչեալ ընտանիքը, այդ դէպքում չնորհ անեն եւ յայտնեն նրան, որ իրանց աղջիկը՝ Կօզոն այժմ Բաթումում մեզ մօտ է։ Շնորհակալ կը լինէինք, եթէ նամակով մեզ էլ յայտնէին տեղեկութիւն յիչեալ ընտանիքի մասին։ Կօզոն ժամից ժամ իր ընտանիքի տեսութեանն է սպասում։

Կարապետ քահ. Մալխասեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ այսօր, յունվարի 26-ին, կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան մէջ նչանակված է ընդհանուր ժողով, որի ժամանակ ընկերութեան անդամ Գօգօլ-Եանօվսկի կը կարդայ մի զեկուցում «Հակակարկտային թնդանօթաձգութեան փորձերի քննադատութիւն Լիօնի միջազգային 3-րդ կօնգրէսից յետոյ» վերնագրով։ Նիստը սկսվելու է երեկոյեան ժամը 7-ին։ Ներկայ լինել կարող են եւ կողմնակի անձինք։

—

«Մչակի» խմբագրութիւնը ստացաւ. 1) 10 րուբլի բժշկապետ Ց. Գասպարեանից՝ մի օրինակ «Մչակ» ուղարկելու Ուրմիայի «Զանչեան» գրադարանին, 2) 10 րուբլի ղըլարեցի եղբ. Ալէքսանեաններից՝ մի օրինակ «Մչակ» ուղարկելու մի տեղ, խմբագրութեան որոչմամբ։

—

Թիֆլիսում երկարատեւ պարզ եղանակներից յետոյ երէկ, յունվարի 25-ին, առաւօտվանից սկսեց անձրեւել։ Ամբողջ ձմեռը անցաւ առանց ձիւնի եւ այժմ սկսել է անձրեւել։ Եղանակը տաք է։

—

Ադէլհէյմ եղբայրները, որոնք այնքան մեծ աջողութեամբ ներկայացումներ տուին Թիֆլիսում աչնան սեզօնին, այժմ նորից վերադարձել են Թիֆլիս եւ այսօրվանից կը տան մի չարք ներկայացումներ Արտիստական թատրոնում։ Նրանք գնացել էին Ստաւրօպօլ։ Մեր թղթակիցը գրում է Ստաւրօպօլից նրանց ներկայացումների աջողութեան մասին։ Այսօր կը խաղան Շէքսպիրի «Օտէլլօն», իսկ վաղը, կիրակի, Գօգօլի «Վերաքննիչը»։

—

Վերջին օրերում, Թիֆլիսի ոստիկանապետի կարգադրութեամբ, քաղաքի բոլոր կառապանները քննութեան ենթարկվեցին՝ իմանալու համար, թէ որքան նրանք հմուտ են կառապանութեան գործին։ Բացի մի քանի հոգուց, որոնք լաւ տեղեակ չէին քաղաքի մասերին եւ փողոցներին, մնացած բոլոր կառապանները համապատասխան ճանաչվեցին իրանց պարապմունքին եւ իրաւունք ստացան չարունակելու կառապանութիւնը։

—

Թիֆլիսի արքունական թատրոնում այս տարի մի փոփոխութիւն մտցրվեց։ Օպերային խմբի մասնակցութեամբ տրվեց «Կօրնվիլի զանգակներ» օպերետը, որ սկսեց գրաւել դէպի թատրօնը չատ հանդիսականներ։ Օպերետը կրկնվեց չատ անգամ. վերջին երկու անգամները երգիչ Դիմենտիօ երգեց կուպլետներ, որոնք չատ դուր եկան հասարակութեան։ Յունվարի 24-ի ներկայացմանը Դիմենտիօյի կուպլետները վերաբերում էին նաւթային կրիզիսին եւ ցուցահանդէսին։ Լսում ենք, որ օպերային խումբը այժմ պատրաստում է մի նոր օպերետ։

—

Թիֆլիսի այգեգործական ուսումնարանում այժմ տեղի են ունենում ընդունելութեան քննութիւններ։ Ուսումնարանի փակման մասին ամառվայ ընթացքում տարածված սխալ լուրերի պատճառով՝ աչնան ժամանակ ընդունելութեան քննութիւններ բռնելու ներկայացան չափազանց քիչ խնդրատուներ—ընդամենը 12 հոգի, որոնցից մի քանիսն էլ չը կարողացան ընդունվել բաւականաչափ նախապատրաստված չը լինելու պատճառով։ Ուսումնարանական մանկավարժժողովը կարծում է, որ չատերը խոյս տուին իրանց որդիներին աչնան ժամանակ այգեգործական դպրոցը տալուց եւ այն պատճառով, որ քննութիւնները նչանակվեցին չատ ուշ, ծնողները ստիպված պէտք է լինէին եր... ամսի համար վճարել ուսման կիսամեայ վար... Աչակերտների ընդհանուր թիւը, քննութիւն... րից յետոյ, երեւի, հաւասար կը լինի 50-ի։

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուածների մինիստրութեան կովկասեան լիազօր Մ... վեդեվի կարգադրութեամբ, ագրօնօմ Սա... կեանց ուղարկվում է Պետերբուրգ՝ մասնա... լու մի խորհրդակցութեան, որի նպատակ... վճռել Ախալքալաքի գաւառի դաչտերի ... երեւեցած հօտէնտոտեան մլուկի դէմ մա... ռելու համար ձեռք առնվելիք միջոցների եղանակի հարցը։

—

Զէմստվօյի պահապանների (земская стра... ծախքերը հոգալու համար 1902 թւականի թացքում Անդրկովկասեան նահանգների կա... վարիչներին իրաւունք է տուած ստանալ ... տական գանձարանից հետեւեալ գումարները. Գանձակի նահանգապետին—434,230 րուբ... Քութայիսի նահանգապետին—438,712 ր., ... գուի նահանգապետին—324,997 րուբլի, Ե... ւանի նահանգապետին—517,025 ր., Կա... նահանգապետին—256,008 ր. եւ Զաքաթ... չրջանի կառավարչին—54,005 րուբլի։

—

Հինգչաբթի, յունվարի 24-ին, Անդրկով... սեան երկաթուղու Ցիպա կայարանում տե... ւնեցաւ մարդատար № 6 գնացքի խորտ... կումն։ Ռէլսերից դուրս եկան չոգեմեքենա... ծանրոցքի վագօնը եւ III կարգի 2 վագօնն... Բարեբաղդաբար ճանապարհորդներից ոչ ոք չ... վնասվեց։

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուա... ների մինիստրութիւնը չուտով պետակ... խորհրդի քննութեանը կառաջարկէ մի ծրագի... որով այգեգործութեան ինստրուկտօրների ... տեխնիկների պաչտօններ են հիմնվում եւ ... ռանձին գումար է նչանակվում ծառատու... կեր գնելու եւ ապա ձեռնտու պայմաններ... գիւղատնտեսներին վաճառելու համար։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 21-... Քութայիսից այստեղ եկած նահանգական դ... տարանի բաժնում քննվում էր մի գործ, ... թէեւ իր տեսակի մէջ եզակի չէ կարելի ... մարել, բայց եւ այնպէս նրանով միանգամ ... հաստատվում է յեռնցի մարդու հաստատակ... մութիւնը՝ վրէժխնդրութեան գործի մէջ։ Դ... տաւորների առաջ կանգնած է մօտ 15—... տարեկան թարմ եւ գեղեցիկ դէմքով ... աճարացի վրացախօս—մահմեդական պատ... նի՝ Րիզման Իւսուֆ-օղլի ազգանունով։ Րի... մանը դեռ մօր արգանդում եղած ժամա... նակ նրա հօրը սպանում է համագիւղ... ցի Սուլէյման Ղարա-Ահմեդ-օղլին։ Թէեւ դէ... քը տեղի է ունենում չատ պարզ կերպո... բայց գիւղացիք, Րիզմանի անտէր մնացած ... մօրը թէ կաչառելով եւ թէ զանազան ճնչու... ներով, այնպէս են սարքում գործը, որ մա... դասպանը ազատվում է։ Րիզմանի մայրը չ... թէ քիչ ժամանակից յետոյ մարդու է գնու... մօտակայ գիւղերից մէկը՝ իր հետ տանել... նաեւ իր միակ որդի փոքրիկ Րիզմանին։ Հ... սակ առնելուց յետոյ Րիզմանը զգում է, ... ինքը օտար է իր մօր օջախում եւ նրա ... հարց է ծագում.—ով է ինքը։ Մայրը չը կ... րողանալով որդու հետաքրքրութիւնից խուս... փել (գուցէ եւ վրէժխնդրութեան համա... բաց է անում նրա առաջ վաղուց ի վեր ... սրտի խորքում թագցրած գաղտնիքը եւ յայ... նում է նրան ամեն ինչ։ Այդքանը արդէն բ... ւական էր Րիզմանին. նա առնում է հրացա... եւ դիմում է դէպի Սուլէյման Ղարա-Ահմ... օղլին։—«Սխալվել ես կարծելով, թէ իմ հայ... զուրկ էր արժանաւոր ժառանգից»,—ասում ... նա եւ հրացանը ուղղում է դէպի նրա կուրծք... Սուլէյմանը մնում է տեղն ու տեղը... Պատա... նի Րիզմանը իր տեսքին ու հասակին անհա... մապատասխան բանտային հագուստով սառն... սրտութեամբ կանգնել էր դատաւորների ... ռաջ, երբ թարգմանը յայտնեց նրան դատա... վճիռը, թէ «դատարանը 6 տարի եւ 8 ամի... տաժանակիր աչխատանքի դատապարտեց ք... բայց մի եւ նոյն ժամանակ նա պէտք է ... ղարադատութեան մինիստրի միջոցով խնդր... մատոյց լինի նորին Կայսերական Մեծութեա... որ ներումն չնորհէ քեզ եւ միայն 5 տարի ... գնաս անչափահասներին ուղղող կայարաններ... մէկը. իսկ եթէ այնտեղ էլ չես ուղղվի, ... ժամանակ նորից 5 տարի բանտ կը նստես»

—

ՂԻԶԼԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Խաչմազի ճանապարհի վրա մինչեւ Ղուբա քսան եւ չորս ու կէս վերստ տարածութեան վրա կառավարութիւնը շուտ է կամենում կառուցանել։ Ձայն կայ, որ այդ գործին կամենում է ձեռնարկել մի մասնաւոր ընկերութիւն եւ աւտոմօբիլ պահել գնացող եկողների համար։ Խօսք չը կայ, որ մեծ օգուտներ կունենայ գլխաւորապէս ամառը, երբ այստեղ եկողները աւելի շատ են լինում»։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Աստրախանի գու[illegible]այի խնդրքով, Շուշու դուման յունվարի 20-ին Ագուլեաց մայր եկեղեցում կատարեց մինչ Սասնամեանցի համար հոգեհանգիստ։ Ներկայ էին քաղաքագլուխը եւ բոլոր ձայնաւորները, նոյնպէս եւ մեծ բազմութիւն։ Աստրախանից ստացված էր նոյնպէս երկու մեծ պսակ»։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Յունվարի 22-ի գիշերը, ժամը մօտ 11½-ին, քաղաքի 4-րդ մասում հրդեհ սկսվեց, որը եւ մի քանի րոպէի մէջ ոչնչացրեց փայտաշէն շինութիւններից մօտ 6 տուն, որոնց մէջ մի քանի տասնեակ աղքատ ընտանիքներ էին բնակվում։ Շնորհիւ այն բանի, որ հրդեհը սկսված տեղերը փողոցներով կամ քարաշէն պատերով բաժանված էին միջապատող շինութիւններից, կրակը չը կարողացաւ աւելի հեռուն գնալ, եթէ ոչ, դժբաղդութիւնը սարսափելի մեծ պէտք է լինէր, որովհետեւ հէնց հրդեհի ժամանակ սաստիկ քամի էր բարձրացել քաղաքում։ Այնուամենայնիւ ցաւալի է տեսնել տասնեակ աղքատ ընտանիքներ գիշերվայ կէսին սարսափահար եղած եւ զանազան աղաղակներով դէս ու դէն վազվզելիս՝ ոմանք իրանց կեանքը ազատելու, ոմանք էլ ունեցածները»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՈՒՍՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ֆրանսիական ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մշակած ծրագիրը միջնակարգ ուսման մասին, որը պարլամենտը յանձնել է առանձին քննիչ յանձնաժողովի վերջնական քննութեան, պարունակում է հետեւեալ էական կէտերը.

ա) Միջնակարգ ուսումը յարմարեցրած է սկզբնական ուսման այն կերպով, որ նա պէտք է կազմէ շարունակութիւն չորսամեայ դասընթացք ունեցող տարրական դպրոցների աւանդած ուսման։ Միջնակարգ ուսումն ինքն պէտք է տեւէ եօթը տարի եւ բաղկացած լինի երկու շրջանից. մինը՝ չորս տարվայ տեւողութեամբ, երկրորդը՝ երեք տարվայ։

բ) Առաջին չորսամեայ շրջանում, որ բաղկացած է երկու բաժանմունքից, աշակերտները կարող են ընտրել այդ բաժանմունքներից մէկը. առաջին բաժանմունքի մէջ ուսուցանում են, բացի երկու բաժանմունքներին եւս յատկացրած առարկաներից, լ ա տ ի ն ե ր է ն ը, իբրեւ պարտադիր առարկայ, առաջին տարուց սկսած (վեցերորդ դասարան), յունարէնը, ըստ ցանկութեան, երրորդ տարուց սկսած (չորրորդ դասարան)։ Երկրորդ բաժանմունքի մէջ լատիներէնը եւ յունարէնը չեն սովորեցնում, այլ աւելի մեծ ոյժ են տալիս ֆրանսերէնի, գիտութիւնների եւ գծագրութեան ուսուցման։

Երկու բաժանմունքների մէջ եւս ուսման պրօգրամը այնպէս է կազմված, որ աշակերտը, աւարտելով առաջին շրջանը, ձեռք բերած կը լինի մի ամբողջական եւ բաւարար ուսում։ Առաջին շրջանն աւարտող աշակերտները կըստանան միջնակարգ ուսման առաջին աստիճանի վկայագիր, համաձայն այն թուանշանների, որ նրանք ստացած կը լինեն չորս տարվայ ընթացքում։

գ) Երկրորդ շրջանում աշակերտների ընտրութեան է թողնվում գլխաւոր դասընթացների չորս խմբաւորութիւն, այսինքն.

1) Լատիներէնը յունարէնի հետ.

2) Լատիներէնը լեզուների ուսման հետ աւելի լայն ծաւալով.

3) Լատիներէնը գիտութիւնների աւելի լիակատար ուսման հետ.

4) Լեզուների ուսումը միացած գիտութիւնների ուսման հետ, առանց լատիներէնի։

Այս վերջին խմբաւորութիւնը, որ յատկացրված է այն աշակերտներին, որոնք առաջին շրջանում լատիներէն չեն սովորել, յատկացնվում է նաեւ այն աշակերտներին, որոնք սովորած լինելով լատիներէնը առաջին շրջանում, չեն շարունակել նրա ուսումը երկրորդ շրջանում։

դ) Այն աշակերտների համար, որոնք չեն պատրաստվում դիպլօմ ստանալու (baccalaureat), կը հաստատվի հասարակական մի քանի հիմնարկութիւնների մէջ, առաջին շրջանի աւարտումից յետոյ, մի դասընթացք, ուր գիտութիւնները կուսումնասիրվեն աւելի մասնագէտօրէն, գործնականութեան համար։ Այդ դասընթացքը կը տեւէ երկու տարի։ Նա յարմարեցրած կը լինի տեղական պահանջներին, նախագիծը պատրաստված կը լինի ակադէմիական խորհուրդների կողմից եւ հաստատված մինիստրից։ Այդ դասընթացը աւարտողներին կը տրվի համապատասխան վկայագիր։

Մինիստրութեան այս ծրագիրը թէեւ այն առաւելութիւնն ունի, որ մասամբ իրագործում է Համոտօի «Կարճ ուսման» ծրագիրը, բայց մի եւ նոյն ժամանակ ցոյց է տալիս, որ Ֆրանսիայում այսօր եւս չեն կարողանում կամ չեն կամենում ազատվել «կլասիքական սիստեմից» եւ գիջելով ժամանակի պահանջների առաջ, միջին ճանապարհ են ընտրում, տեղ տալով եւ րէալական ուսման։ Շատ ճիշդ է նկատում Համոտօ, որ բռնելով այդպիսի միջին ճանապարհ, ուսման գործի մէջ ոչ միայն բարդութիւն, այլ եւ խառնաշփոթութիւն կը մտցնվի։ Արդէն Ռուսաստանում կլասիքական եւ րէալական սիստեմները վաղուց առանձին առանձին գործում են, եւ սակայն փորձը ցոյց տուեց, որ այդ սիստեմներից ոչ մինը չը տուեց այն հետեւանքները, որ սպասվում էր. ոչ կլասիքական, ոչ րէալական միջնակարգ ուսումը մեզ մօտ չեն տալիս պատանուն մի ամբողջացրած, ամփոփ ուսումն, յարմար եւ գործադրելի կեանքի մէջ։ Ֆրանսիական այժմեան ծրագիրը մի աչքի ընկնող առաւելութիւն ունի. նա համահաւասարապէս երկու սիստեմներն էլ առաջարկում է, եւ թողնում է աշակերտի կամքին ընտրել այդ սիստեմներից որը կամենայ. բայց որն էլ ընտրէ աշակերտը, յամենայն դէպս նրա ստացած ուսումը կը լինի ամբողջական, ամփոփ եւ կեանքի մէջ գործադրելի։ Ահա ֆրանսիական միջնակարգ ուսման նոր ծրագրի առաւելութիւնը։

Պարլամենտին է վերապահված վերջնական վճիռը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Բալֆուրի յայտարարութիւնը անգլիական համայնքների ժողովում հօլլանդական արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնական գրութեան վերաբերմամբ՝ ամենազօրեղ տպաւորութիւն գործեց թէ պարլամէնտի անդամների եւ թէ անգլիական ամբողջ հասարակութեան վրա։ Ինչպէս հաղորդում է «Temps» լրագրի թղթակիցը Լոնդոնից, լորդ Սօլսբիւրի եւ լորդ Լանսդաուն անմիջապէս սկսեցին խորհրդակցել մինիստրներից մի քանիսի հետ։ Հօլլանդական կառավարութեան յայտագրի բովանդակութիւնը յայտնի չէր Եւրոպայում գտնվող բօէրական պատգամաւորներին։ «Saint James-Gazette» լրագրի ասելով, յայտագիրը կազմված է խիստ բարեկամական եւ յարգոյալից ոճով։ Նրա մէջ անկեղծ ցաւ է յայտնվում հօլլանդական ժողովրդի կողմից պատերազմի այսքան երկար տեւելու առիթով եւ ցանկութիւն—վերականգնված տեսնելու խաղաղութիւնը։ Հօլլանդական կառավարութիւնը ապա յայտնում է, թէ նա պատրաստ է ամեն կերպ աջակցել համաձայնութիւն կայացնելու գործին երկու պատերազմող կողմերի մէջ։ Վերջում Հօլլանդիան պաշտօնապէս առաջարկում է իր միջնորդութիւնը Անգլիայի եւ բօէրների մէջ։

—«Moniteur Ottoman» լրագրին հաղորդում են Կ. Պօլսից, թէ մեծ վէզիր Սայիդ-փաշայի դրութիւնը հետզհետէ աւելի ամրանում է։ Նրա զեկուցումները սուլթանին տեւում են երկու ժամից աւելի,—մի բան, որ չէ պատահել ոչ մի մեծ-վէզիրի հետ։ Զեկուցումների ժամանակ ներկայ չէ լինում ոչ ոք սուլթանի մերձաւոր անձերից։

—«Փիւնիկ» լրագրի ասելով, Կայիրէ են հասել գործակալներ թիւրքական կառավարութեան կողմից բանակցութիւններ սկսելու երիտասարդ-թիւրքերի հետ եւ համոզելու նրանց վերադառնալ Թիւրքիա։ Գործակալները լիազօրութիւն ունեն սուլթանի կողմից յայտնել երիտասարդ-թիւրքերին յանցանքների ներումն եւ խոստանալ զանազան պաշտօններ։

—Բրիւսսէլից հեռագրում են «Новости» լրագրին. «Դոկտոր Լէյդս, որ Պարիզից նոր վերադարձաւ Բրիւսսէլ, յայտնեց, թէ բօէրները կատարելապէս հակված են խաղաղութեան կողմը, բայց եւ այնպէս կամենում են խաղաղութիւն կապել այնպիսի պայմաններով, որոնք համապատասխանէին ժողովրդի արժանապատւութեանը եւ նրա երկարատեւ մաքառմանը։ «Անգլիան,—ասաց նա,—մերժելով հօլլանդական յայտագիրը, իր վրա առաւ պատերազմի շարունակութեան պատասխանատուութիւնը։ Եւ այդ բանը աւելի ցաւալի է նրա համար, որ պատերազմի աջող վերջաւորութեան յոյսը Անգլիայի համար շատ կասկածելի է, որովհետեւ բօէրական զօրքերը կատարելապէս անյաղթելի են։ Բօէրական գեներալները բոլորովին համերաշխ են Կրիւգէրի հետ եւ անգլիացիների բոլոր ջանքերը՝ երկպառակութեան սերմեր ցանելու նրանց մէջ, ոչ մի աջողութիւն չեն ունեցել մինչեւ հիմա եւ չեն ունենայ այսուհետեւ եւս»։

—«Neue Freie Presse» կարծիք է յայտնում, թէ էրցհէրցօգ Ֆրանց-Ֆերդինանդի Ռուսաստան այցելելու հետեւանքը կը լինի աւստրո-ռուսական համաձայնութեան վերանորոգումը։ Այն բոլոր պետութիւնները,—ասում է լրագիրը,—որոնք շահ ունեն Բալկանեան թերակղզու վրա խաղաղութեան պահպանելու մէջ,—պէտք է ողջունեն աւստրիական գահաժառանգի այցելութիւնը դէպի Պետերբուրգ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

24 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյն բարեհաճութեամբ, զինուորական մինիստրը հրամանագրեց, որ այն կադէտներին, որոնք անընդունակ կը գտնվեն շարունակելու դասընթացքը կամ վարքի կողմից անբաւարար կը համարվեն շարունակելու իրանց ուսումը կադէտների կորպուսում, սրանից յետոյ չը փոխադրել ոչ ուրիշ կորպուսները, ոչ էլ Վօլսկի զինուորական դպրոցը։—Յունվարի 23-ին ճանապարհ ընկաւ դէպի Ռուսաստանի հարաւը Պրինց Ալէքսանդր Պետրովիչ Օլդէնբուրգսկի իր ամուսնու հետ։—Յունվարի 23-ին ճանապարհ ընկաւ Կրիմ Իշխանուհի Անաստասիա Նիկոլայեւնա Ռօմանօվսկայա Դքսուհի Լէյխտէնբէրգսկայա։

ԼՈՆԴՈՆ։ Շանգհայից «Times» լրագրի ստացած տեղեկութիւնների համեմատ, Լի-Խունգ-Ջանգի մահից յետոյ նկատելի կերպով սկսեցին զարգանալ բարեկամական յարաբերութիւնները Չինաստանի եւ Ճապոնիայի միջեւ։ Այդ բարեկամութիւնը նկատվում է մանաւանդ Պէչիլիի եւ Եանգցէի շրջանի նահանգների փոխարքաների գործունէութեան եղանակի մէջ, որոնք չափազանց վստահութեամբ են ընդունում ճապօնացիների խորհուրդները բարեփոխութիւնների հարցերում։—«Daily Mail» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է, որ բրիտանական կառավարութիւնը վճռեց հրաժարվել թէ Վէյ-Խայ-Վէյն ամրացնելու դիտաւորութիւնից, եւ թէ նրան բանակակէտ դարձնելու ցանկութիւնից։

ՀԱԱԳԱ։ Բօէրական պատուիրակները յայտնեցին հօլլանդական եւ անգլիական կառավարութիւնների միջեւ յայտագրերի փոխանակութեան առիթով, որ նրանք ընդունում են Նիդէրլանդական կառավարութեան բարի դիտաւորութիւնը՝ վերջ դնել պատերազմին. իսկ Անգլիայի այն պնդումը, թէ բօէրական պատուիրակները ազդեցութիւն չունեն բօէրների ներկայացուցիչների վրա Աֆրիկայում—բոլորովին անհիմն է։ Նիդէրլանդական կառավարութեան առաջարկութեան չընդունվելը Անգլիայի կողմից ապացուցանում է, որ Անգլիայի քաղաքականութեան նպատակն է, ինչպէս եւ առաջ, արմատախիլ անել բօէրական ժողովուրդը եւ խափանել այն բոլոր ջանքերը, որոնք գործ են դրվում պատուաւոր խաղաղութեան դաշն կապելու համար բօէրների հետ։

ՎԻԵՆՆԱ։ «Neue Freie Presse» լրագիրն ասում է երեքպետեան դաշնակցութեան վերաբերմամբ, թէ յարաբերութիւնները Աւստրո-Ունգարիայի եւ Ռուսաստանի միջեւ բարւոքվեցին ամենաուրախալի կերպով, այնպէս որ կարելի է ասել, որ երկարատեւ ներդաշնակութիւն է հաստատվել այդ երկու կայսրութիւնների միջեւ։ Ինչպէս Աւստրո-Ունգարիայում, նոյնպէս եւ Ռուսաստանում այն գիտակցութիւնն երեւաց, որ երկու կողմերի շահերն եւս Բալկանեան թերակղզու վրա ամենից լաւ ապահովված կը լինեն, երբ անկեղծ եւ օրինական համաձայնութիւն կը տիրէ նրանց մէջ եւ այդ ճանապարհով միայն կը վերացվի ճնշող հիասթափումների վտանգը։ Էրցհէրցօգի Ռուսաստան գնալը լրացնում է գոյութիւն ունեցող խաղաղ դրութիւնը։

ԿԱԼԻՇ։ Նահանգական դատարանը քննեց Վելիւնսկի գաւառի Պրաժկում գմինային փոխատու-ապահովագրական դրամարկղից մօտ 55,000 ր. վատնելու գործը։ Գլխաւոր յանցաւոր տանուտէր Շնէր մեռաւ մինչեւ գործի բացվելը, իսկ գմինային գրագիր Կումբէրտա փախաւ արտասահման. մեղադրվում էին այրի Մարիա Շնէր մասնակցութեան մէջ, իսկ գանձապահ Բրատկօվսկի եւ կանդիդատներ՝ տանուտէր Բէլիօխ եւ գանձապահ Գլավինսկի՝ յանցաւորներին նպաստելու եւ խարդախութիւնների մէջ։ Կանչված էին 200 վկաներ։ Դատարանը մեղաւոր ճանաչեց Բրատկօվսկուն եւ Բէլիօխին եւ դատապարտեց առաջինին մէկ եւ կէս տարով բերդարգելութեան եւ իրաւունքներից զրկելուն, իսկ երկրորդին—երեք շաբաթվայ բանտարկութեան. քաղաքացիական պահանջները դատարանը ընդունեց Բրատկօվսկու դէմ 54,316 ր. 95 կօպէկ գումարի, իսկ Բէլիօխի դէմ 2724 րուբլու։ Մարիա Շնէրին եւ Գլավինսկուն դատարանն արդարացրեց։

ԼՈՆԴՈՆ։ Ճաշին Սօլսբիւրի ասեց, որ ամենեւին չէ կարողանում հասկանալ, թէ ինկապէս ինչ նպատակի էր հետեւում Հօլլանդիան իր արած քայլով, քանի որ Եւրոպայում գտնվող բօէրները չէին տուել նրան ոչինչ լիազօրութիւններ։ Նա այդ պատճառով կարծում է, որ այդ քայլն անելու համար դրդել են նրան բօէրների անգլիական բարեկամները։ Շատերը, շատ կարելի է, կը ցանկանային, որպէս զի Անգլիան զոհէր ամեն ինչ մի կերպ խաղաղութեան դաշն կապելու համար, որը, ի հարկէ, երկար չէր շարունակվի. բայց Անգլիան ձգտում է հաստատել ապահովութիւն, որպէս միակ վարձատրութիւն արած բոլոր զոհաբերութիւնների համար։ Պատերազմից աւելի նշանաւոր հարցն է—անգլիական ոյժերի պահպանութիւնը Իռլանդիայում։ Եթէ այդ ձգտումները երբ եւ իցէ դադարէին՝ պետութիւնը ամենամեծ վտանգի մէջ կը լինէր։

ԼՕԴԶ։ Հաւաքվել են վաճառականներ կայսրութեան զանազան ծայրերից ամառնային ապրանքներ գնելու համար։

ԽԱՐԿՕՎ։ Ջանաւոր պրօֆէսոր Սումցով առաջարկեց երկու փողոցների անունները փոխել եւ ի պատիւ Գօգօլի եւ Ժուկօվսկու դրանց անուններով անուանել ու սկվէրներում Պուշկինի, Գօգօլի եւ Ժուկօվսկու կիսարձանները դնել։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Դամադ-Մահմուդ-փաշա դատապարտված է մահվան պատժի ի բացակայութեան։

ՐԻԶՄՕՆԴ։ Բողոքարկու դատարանը հաստատեց մէրիլէնդեան դատարանի վճիռը, օրինական ճանաչելով ռուսական շաքարի վրա դրված լրացուցիչ մաքսահարկը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Անգլիական բանկը իջեցրեց դիսկօնտը 3½-ից մինչեւ 3%։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Միջնորդութիւն է յարուցված Վարշավայում մասնաւոր արական կլասիքական գիմնազիա բանալու մասին պետական գիմնազիաների իրաւունքներով։—Փետրվարի 20-ին նշանակված է Գօգօլի տօնախմբութիւնը։

ԺԻՏՕՄԻՐ։ Դուման միացաւ միջնորդութեանը՝ Ժիտօմիր—Կօրօստեն երկաթուղիական գիծը կառուցանելու թոյլտուութեան մասին, որպէս Պետերբուրգ-Ժլօբին-Օդէսա մագիստրալի մասը։

Գօգօլի յոբելեանը վճռված է յաւերժացնել՝ փողոցում նրա կիսարձանը դնելով, թոշակներ հաստատելով եւ նրա անունը տալով դպրոցներին եւ փողոցներին։

25 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Արդարադատութեան մինիստրութեան անդամ Օգարեվը նշանակված է ներկայ լինելու սենատում՝ գաղտնի խորհրդականի աստիճանի բարձրացնվելով։—Հրաման զինուորական վարչութեանը։ Այն երիտասարդների համար, որոնք կողմնակի կերպով մտնում են Նիկոլայեան հեծելազօրների դպրոցը, վերացնել պարտաւորական կերպով աստիճանների բարձրացնելը՝ ստացած ուսման պատճառով։ Վերացնել կադէտների համար արգելքը՝ կորպուսի դասընթացն աւարտելուց յետոյ Ելիսաւետգրադի հեծելազօրքի իւնկերների զինուորական դասընթացները մտնելու մասին։—Ֆինանսների մինիստրութեան արդիւնագործական բաժնից յայտարարվում է. Արդիւնագործական բաժնում ստացված տեղեկութիւններին նայելով՝ Պարիզում ապրող մի ոմն Վլադիմիր Ֆօն Գաունտ դիմումներ է անում 1900 թուին Պարիզի ցուցահանդէսին մասնակցող ռուս էկսպօնենտներին առաջարկելով, որ որոշ վարձատրութեամբ յանձն է առնում նրանց հասցնել նրանց շնորհված դիպլօմները եւ մեդալները։ Բաժինը նախազգուշացնում է, որ բոլոր դիպլօմները եւ մեդալները, պատրաստվելուց յետոյ, ֆրանսիական վարչութեան ձեռքով կուղարկվեն անմիջապէս ֆինանսների մինիստրութեան եւ սրա արդիւնագործական բաժնի ձեռքով կուղարկվեն տէրերին։ Ֆօն-Գաունտ մինիստրութիւնից ոչ մի լիազօրութիւն չէ ստացել։

ՈՒՖԱ։ Ոստիկանութիւնը գտաւ, որ մեշչանին Պիգալեվ հոկտեմբերին սպանել է կնոջը եւ կեղծ անցաթուղթ ձեռք բերելով նորից պսակվել է։ Յանցաւորը բռնվեց եւ խոստովանեց իր յանցանքը։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Նահանգական վարչու-

թիւնը միջնորդութիւն յարուցեց փոխառնութիւն անել պետական բանկում 250,000 րուբլի զեմստվոյի տնտեսութիւնը վարելու համար։ —Նահանգապետը արգելեց կլուբում Գօրօդէց գիւղում «ստուկօլկա» անունմած խաղը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Ազնուականութեան ժողովը որոշեց միջնորդել, որպէս զի իրան թոյլատրեն իր կարծիքը յայտնել միջնակարգ դպրոցի ռէֆօրմի հարցի մասին։

ՍՕՖԻԱ։ Նախկին ուսուցիչ Կարանջուլօվ խելագարութեան վայրկենում ատրճանակով սպանեց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Կօնչէվին, եւ ապա ինքն էլ անձնասպանութիւն գործեց։

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ։ Եկան բէլգիական ինժեներներ եւ սկսեցին կառուցանել էլէքտրական տրամվայ։

ԼՕԴԶ։ Տեղական երկաթուղին պատուիրեց չոգեկառքեր Լեհաստանի թագաւորութեան մէջ. մինչեւ այժմ նրանք գանվում էին Գերմանիայում։

ՏԱՇԿԷՆՏ։ Այստեղ ստացվեցին Ֆրանսիայից Վերմօրէլի ծիւչարժ ապարատները մորեխի դէմ կռուելու համար, որի համար զէմստվօի գումարներից տրված է 200,000 րուբլի։

ԼՕՆԴՕՆ։ Աւղանիստանում իբր թէ ծագած անկարգութիւնների մասին լուր է ստացված, թէ այդպիսի լուրեր հասել են նաեւ Հնդկաստանի գործերի մինիստրութեան։ Գարունը մօտենալիս՝ այդ լուրերը հաւանօրէն աւելի կը շատանան. բայց թէ որչափ ճիշտ են՝ տեղեկութիւն չը կայ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Պատգամաւորների ժողով։ Ջաննինգ հարցնում է. կը լինի՞ արդեօք յարմարութիւն՝ հաղորդելու Շտէյնին եւ Շալկ-Բուրգէրին Նիդերլանդական կառավարութեան հետ եղած բանակցութեան մասին։ Բալֆուր պատասխանում է, թէ յունվարի 19-ին պօստով ուղարկված են հաղորդագրութիւնների պատճէնները գլխաւոր կօմիսար Միլներին, որին հեռագրով կը պատուիրվի՝ յանձնել Կիտչէներին՝ նրանց մասին հաղորդել պատերազմական դաշտում գտնվող բօէրներին։ Լաբուչէր հարցնում է, արդեօք Լանսդօունի պատասխանը հօլլանդական հաղորդագրութեանը այն մտքով պէտք է հասկանալ, որ եթէ բօէրների ոյժերը ղեկավարողների կողմից լինեն առաջարկութիւններ՝ վէճը հարթելու մասին՝ այսպիսի առաջարկութիւնները քննութեան կառնվեն անգլիական կառավարութեան կողմից, եւ արդեօք քննութեան կառնվէն բանակցութեան մասին առաջարկութիւնները՝ Շտէյնի եւ Շալկ-Բուրգէրի կողմից։ Չէմբէրլէն դրական պատասխան է տալիս երկու հարցերին էլ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՄԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.
Կ. Մ. Զիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.
Կ. Ի. Դգեյլիևվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Զ. Ի. Բաբաեանեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.
Ա. Պ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ն. Ն. Ռոսսոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.
Ա. Ն. Ծպակովսկի—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբոյժ), վեներ. և մորթու հ.
Գ. Ա. Թարխանեանց—7—7½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Տ. Առվանիսակի—տանը. ծաղկահատ և բըժըշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԽԱՄԱՐԴԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Օր. Սաքենիկ
ՏԷՐՄԱԶԱՆԵԱՆՑ
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ
Առաւօտեան ժամը 9—2
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վօնքի մեծ փողոց, տուն Մարտիրոսեանցի։
(Կ. Կ.) 34—60

ԲՈՒԺԱՐԱՆ ՆԵԱԿ
ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ
Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական մեքենաներով. մասնաւորապէս
ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Сергіевская ул., д. 12.

Շերամաբուծական դպրոցէն քննուած, ճերմակ բանդրօլով
ԲԱՂԴԱԴԻ ՑԵԼԻՒԼԵԱՐՆԻ
ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄ
կը ծախուի։
Մանրամասնութեանց համար դիմել Անանօվի քարվանսարայ, № 48 գրասենեակը։
2—5

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
„ՍԱՍՈՒՆ“
Բանալով Աստրախանում յանձնարարական գրասենեակ՝ ընդունում ենք վաճառելու, գնելու ու տեղափոխելու ամեն տեսակ ապրանքներ, թէ Պարսկաստանից եւ թէ Կովկասից։ Ամենայն ճմեռ մեզանից մէկը լինելու է Բագուում, ուր լինելու է բաժանմունք։
Յանձնարարութիւնները կը կատարվեն ճըշդութեամբ եւ շուտ։
Մեր հասցէն՝ Астрахань, Контора «Сасунъ».
Ալ. Գիւրջեան
3—8 (չ. շ.) Թոմ. Մեհերեան

ԵՐԿՐԱՉԱՓ ԻՆԺԵՆԷՐ
Ս. ԲԱՀԱԹՐԵԱՆ
Ընդունում է երկրաչափական եւ հարթաչափական (нивеллировочныя) եւ այլ տեսակ գէօդէզիական աշխատութիւններ՝ ջուր մատակարարելու, կանալիզացիայի, ոռոգման, ճահիճներ ցամաքացնելու, անտառների բարեկարգութեան, լեռնային գործի, ճանապարհների եւ փողոցների շինութեան եւ կանօնաւորութեան, քաղաքային եւ այլ անշարժ կալուածքների կարգաւորութեան, յատակագծի վրա գնահատական (оцѣночный сборъ) տուրքի համար, քաղաքային եւ այլ հողերի որոշումը, քաղաքային յատակագծի հաստատելը օրէնսդրական կարգով եւ այլն։
ԲԱԳՈՒ, «Դվօրցօվայա Նօմէրներ» հիւրանոց. կամ Թիֆլիս՝ Ավճալեան փողոց, Շահբուդաղեանի տուն, № 59, բակում։
59—100

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ
մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց
ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ
երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կայուն քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բընակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պօպօվի եւ Աբրիստակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։ 30—100

ԳՈՒՏՏԷՆԲԷՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ
վաճառվում են՝
«Յարութիւն», վէպ, Լ. Տօլստօյի, թարգմանութիւն Տ. Յովհաննիսեանի, գ. 1 ր. 50 կ.
«Ֆրօմօն կրտսեր եւ Րիսլէր աւագ», վէպ, Ալֆ. Դօդէի, թ. Տ. Յովհաննիսեանի, գ. 1 ր.
«Վիլհէլմ Տէլլ» եւ «Օրլեանի կոյսը», Շիլլէրի, թարգմ. Ս. Թառայեանի, գ. 35 կ.
«Մահմէդ», «Մեսրոպ Մաշտոց» եւ «Բեօրնսօն» (պատկերներով), կազմեց Ե. Թ. գ. 22 կ.
«Առողջապահական նուէր նորատի կանանց», բժ. Բուդուղեանի, գ. 20 կ.
«Շուշան եւ Սեզամ», Րօսկինի, թարգմանութիւն Ա. Տէր-Դանիէլեանցի, գ. 40 կ.
«Աշուղ Ազատի հէքիաթը», Մաջումեանի, գ. 40 կ.
«Սիրոյ ուխտաւոր», թարգմ. Յ. Խօջամիրեանցի, գ. 25 կ.
«Մրմունջներ», երգեր եւ պարերգեր, Բրուտեանի, գ. 60 կ.
«Երգագիր Պատմութիւն Հայոց», Գաբր. Պատկանեանի, գ. 60 կ.
«Սանդուխտ Դշխոյի եւ Կասսի պատարագ», Գաբրիէլ Պատկանեանի, գ. 25 կ.
«Զաւան եւ Փառնակ» Ա. Գաբր. Պատկանեանի, գ. 60 կ.
«Հայոց մամուլը Ռուսաստանի եւ Կովկասի մէջ», Յարոյ, գ. 30 կ.
«Հռիփսիմէ կամ փրկութիւն Հայաստանի», Հռիփսիմէի պատկերով, 1 ր. 20 կ.
«Կապիտանի աղջիկը» Պուշկինի, թարգմանութիւն Յ. Կարապետեանի, գ. 30 կ.
«Գործնական վաճառականութիւն», Հ. Համբարեանի, հրատարակ. Արամեան ընկ., գ. 1 ր. 50
«Պարզ Երկրաչափութիւն», Հ. Ղ. Տէր-Տէրեանցի, գ. 1 ր. 50 կ.
«Համարողութիւն նշանագրովք (ալգեբրա) Հ. Ղ. Տէր-Տէրեանի, գ. 1 ր. 50 կ.
«Երեքանկիւնաչափութիւն եւ հատածք կոնի, Հ. Ղ. Տէրտէրեանցի, գ. 1 ր.
«Ոյժեր» (բնական ոյժերի գաղտնիքը եւ այլն), Թադմաճեանի, գ. 8 կ.
«Փաստաբանի մօտ կամ Երջանիկ ամուսիններ», վօդ. 1 ար., Տէր-Դաւթեանի, գ. 15 կ.
Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ Гуттенбергъ. Г. Галустяну, Лорисъ-Меликовская ул. № 11.
1—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ԼԷՕ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Մեր կեանքը, գրականութիւնը անցեալում
ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ
XVIII ԴԱՐ
Առաջին մաս
ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ 50 ԿՕՊԷԿ
Ծախվում է. 1) Հեղինակի մօտ, «Մշակի» խմբագրատանը։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“. 2) «Մուրճ» ամսագրի խմբագրատանը։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Мурчъ“. 3) «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“.
Նոյն տեղերում ծախվում են նոյն հեղինակութեան ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻ մնացած օրինակները։ Գինը 1 րուբլի 50 կոպէկ։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
վաճառվում են՝
ԱՂԱՆԵԱՆ Գ. ա. քահ., «Նամականի», օտար աղբիւրների հետեւողութեամբ, Թիֆլ. 1902 թ. գինն է 50 կ.
ԲՈՒԴՈՒՂԵԱՆ Ա. բժ., «Առողջապահական նուէր նորատի կանանց, Ալէքս. 1901 թ. գ. 20 կ. Ծախվում են նաեւ նոյն բժշկի միւս առողջապահական գրքոյկները։
ԱՂԱՆԵԱՆ Գ. ա. քահ., Պասի օրացոյց—50 կ., Ծոցի օրացոյց—15 կ. եւ Ս. Էջմիածնի ծոցի օրացոյց—20 կ.
Դիմել՝ Тифлисъ, Въ Центральную Книжную Торговлю. (շ.) 2—5

ԿԱՐՍՈՒՄ
Ալէքսանդրօվսկայա փողոցի վրա, 1902 թւականի յունվարի 25-ից
բացվում է „ԵՒՐՕՊԱ“ հիւրանոց
Բոլոր յարմարութիւններով։ Համարների գինը՝ օրական 70 կոպէկից սկսած մինչեւ 3 րուբլի
4—5 Հիւրանոցատէր՝ ՄԿՐՏԻՉ ՔԱՑԱԽԵԱՆ

Լոյս տեսաւ
ԲԺ. Ա. ԲՈՒԴՈՒՂԵԱՆԻ
„Առողջապահական նուէր նորատի կանանց“
գիրքը հետեւեալ բովանդակութեամբ
Առաջաբան։ Ցեղի կնոջ առողջապահութիւնը։ Սնունդ։ Ցղութեան ֆիզիօլօգիան։ Սպիտակ ապարահ։ Դաշտանի անկանոնութիւնը։ Տղոցկանի առողջապահութիւնը։ Նորածին երեխայի առողջապահութիւնը։ Ծիծ տալու արհեստը։ Ծծմայր։ Ատամներ։ Մանկական հիւանդութիւններ. բաքխտ, գեղձախտ, սիֆիլիս, կարմրուկ, կարմրախտ, դիֆտերիտ, ծաղիկ։ Ո՞վ մայրեր։ Վերջին խօսք։
ԳԻՆԸ 20 ԿՕՊԷԿ
Դիմել՝ Александрополь. Книжная торговля Вахрамянца. Նոյն տեղից կարելի է ստանալ՝ Ա. Բրուտեանի «Ռամկական մրմունջներ» գ. տպագր.—60 կօպ. ԵԺԻ. «Լուսադիմին»—1 ր. եւ Ե. Թոփչեանի «Բեօրնսօն»—10 կօպ. «Մահմէդ»—7 կօպ. եւ «Մեսրոպ Մաշտոց»—5 կօպ. գրքերը։
Գումարով գնողներին զիջումն կը լինի։

ՀԱՃՕՒՍԱՊԱՀՕՒԹԵԱՆ դասընթացքի XIV շրջան
ՆԻԿՈՂԱՅՈՅՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ
Հեղինակ «Ձեռնարկի առեւտրական եւ գործարանական հաշուապահութեան»
ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է
Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, երաշխաւորելով, եւ եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել։
ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ
Ա) Կրկնակի խտալական հաշուապահութիւն բստ ամենայն առեւտրական ճիւղերի, համդերձ նաւթային արդիւնաբերական եւ կերօսինի գործարանական հաշուետեսութեան։
Բ) Առեւտրական թուաբանութիւն։
Գ) Առեւտրական նամակագրութիւն։
Դ) Առեւտրական եւ մուրհակների կանօնադրութիւն։
Ե) Գեղագրութիւն եւ ամենայատ ձեռքերի ուղղելը։
Պարապմունքները սկսվելու են 1902 թւի յունվարի 25-ից, ճաշից յետոյ, եւ պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ։
ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԿՈՒՐՍԻ ՎՃԱՐՆ Է 60 ՌՈՒԲԼԻ
Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչեւ 6 ժամ երեկոյեան, ԿՈՒԿԻԱ, Նիկօլաեվսկայա փողոց, սեփական տուն, № 46։ (Николаевская ул. № 46)։
Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, հեղինակի մօտ, եւ Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում։ ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կօպէկ։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։
9—25